

דף הנחיות

ירושלים שבלב 2

מהם הערכים שלי?

מה באשכך?

במסגרת המסע שלנו אל שרשרת הדורות אנו נעסוק בשיעורים הבאים בעמודים שליוו את בני ישראל לאורך ההיסטוריה.

השיעור הנוכחי נלמד בשבוע שלפני תשעה באב.

תשעה באב הוא יום תענית מדרבנן אשר מקורו בדברי הנביאים ונקבע במשנה, ושיא תקופת האבלות של ימי בין המצרים. תענית זאת היא החמורה מבין ארבע התעניות על חורבן בית המקדש ומתאבלים בה על חורבן בתי המקדש - חורבן בית ראשון בשנת ג'של"ח בידי צבאו של נבוכדנצר השני מלך בבל, וחורבן בית שני בשנת ג'תתכ"ח בידי הצבא הרומי ובראשו המצביא טיטוס, וגם על אסונות שונים שאירעו לעם היהודי לאורך הדורות, בדגש על אסונות שהתחוללו סמוך ליום ט' באב. האירועים שהתחוללו ביום זה גרמו לגלות עם ישראל בתקופות שונות ולבסוף לגלות בת אלפיים שנה.

בניגוד לכל שאר התעניות מדרבנן, תענית זו נמשכת מערב עד ערב (ולא מבוקר עד ערב) וכוללת את כל חמשת העינויים הנהוגים ביום כיפור.

בנוסף, כוללת התענית מנהגי אבלות מיוחדים, כמו ישיבה על הרצפה ואיסור על לימוד תורה. עם תחילת התענית נהוג לקרוא בציבור את מגילת איכה ולאורך היום לומר קינות על חורבן הבית ואסונות אחרים (מתוך המכלול).

כחלק מתכנית 'שרשרת הדורות' נעסוק השבוע בחשיבותם של הערכים בחיי העם היהודי. נדון על הסיבה לאסונות שפקדו את העם ונדבר על הדרך לתיקון.

בשבוע הבא נעסוק בערכים ספציפיים ונרחיב את היריעה סביב כמה מהערכים היהודיים המפורסמים והמוכרים.

ארבעה עמודים ליוו את עם ישראל לאורך ההיסטוריה

אמונה ערכים זיכרון תקווה

בשבועיים הקרובים נטסק בעמוד השני

עמוד הערכים

וְהִלְכּוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכּוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אֶל בַּיִת אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְגּוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכָּה בְּאַרְחֻתָּיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה וְדִבַּר ה' מִירוּשָׁלַיִם (ישעיהו ב - ג)

ירושלים, לב העם היהודי.

מכאן יצאה הוראה לישראל

כאן היה מגדלור הערכים של העולם

לקראת צום תשעה באב נלמד על חשיבותה של ירושלים כמרכז ערכים עולמי

נבין מה גרם לחורבנה של העיר וכיצד נוכל לבנות את מרכז העולם, שוב.

איחוד ארץ ואומה!

- כהקדמה לשני השיעורים הבאים נתחיל כדרכנו בשאלות למחשבה.
- מהי ההגדרה של "ערך"?
- מהו ההבדל בין "ערך" ל"אידיאל"?
- האם קיימים ערכים שכולם מסכימים עליהם?
- ערך שלא אוותר עליו הוא...
- מה הערך החשוב ביותר שקיבלתי מההורים שלי?
- האם אני הולך עם הערכים שלי עד הסוף?
- ערך יהודי שחשוב לי הוא...
- 3 ערכים שמלווים את המשפחה שלי הם...
- ערכים עבורי זה...

בשקף זה נעלה שאלה לדיון. כיצד עם ישראל שרד ונשאר מאוחד כעם למרות כל הרדיפות והקשיים ולמרות ההבדלים האתניים שבין הקבוצות, העדות והחוגים? מה קושר את דור העתיד לעברו? האם אנו מרגישים מחוברים לזהות היהודית שלנו? מה זה אומר לנו? כיצד נגרום לילדינו לחוש זאת? השאלה עולה לדיון בשקף זה ללא הכוונה חד משמעית לתשובה חד משמעית. כדאי לדון ולשוחח על כך ואפילו להשאיר את השאלה פתוחה, מרחפת בחלל.

אנו נמצאים בעיצומם של ימי האבל על חורבן בתי המקדש. דברי חכמים המובאים בשקף זה פותחים לנו פתח לסיבה שגרמה לעם ישראל לצאת לגלות הארוכה. ההתנהגות הקלוקלת בבית ראשון היתה הסיבה שנחרב הבית והעם יצא לגלות בת שבעים שנה.

לעומת זאת בבית המקדש השני מעידים חכמינו ז"ל כי העם היה עסוק בתורה ובמצוות. העם גם עסק בגמילות חסדים. אך היה חסרון משמעותי, חסרון שגרם לחורבן הבית: היתה בו שנאת חינם.

צמד המילים הללו מוכר. בואו נחשבו על משמעותו. מה זו שנאת חינם? האם כאשר אני שונא אדם שעשה לי עוול ניתן להגדיר זאת 'חינם'?

בנוסף מומלץ לדון על העובדה שהעם היה מלא בגמילות חסדים ועדיין בעל 'שנאת חינם'. כיצד זה יתכן? מה זו גמילות חסדים?

בפרשת "ראה" בספר דברים מונה התורה את הבהמות, הדגים והעופות הטהורים המותרים באכילה, ואת הטמאים האסורים באכילה. בין הטמאים מוזכרת החסידה. רבי יצחק מוורקי דרש על פרשת השבוע והביא את דברי רש"י על החסידה: "וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ חֲסִידָה? שֶׁעוֹשֶׂה חֲסִידוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ." שאל ר' יצחק: "אם היא חסידה כל כך למה היא עוף טמא?" ובעצמו ענה על השאלה: "מכיוון שהיא עושה חסד רק עם חברותיה החסידות אבל דורסת למוות עופות אחרים." המשיך ר' יצחק ואמר לחסידיו: "לכן עלינו לדעת שחשוב לעשות חסד גם עם חסיד שאינו כמוך והוא נוסע אל צדיק אחר. גם אותו אסור לשנוא." (מתוך: זושא, מגלים את הסיפור החסידו).

מרכז השקף מתמקד בשאלה מדוע שנאת חינם היא סיבה לחורבן הבית ולגלות עם ישראל מארצו. למה לדעתכם שנאה כזו היא סיבה לגלות ולפיזור העם בין אומות העולם?

עמוד הערכים: מהם הערכים החשובים שמלכדים את העם?

שקף מספר 10

מדוע שנאת חנם גורמת לחורבן?

שוחחנו על כך בשקפים הקודמים, כעת נפנה לדבריו של המהר"ל בענין:

שנאת חנם מחריבה ירושלים: ... כי בשביל שנאת חנם נחרב ירושלים... כי על ידי בית המקדש וירושלים נעשה כל ישראל כאיש אחד, לפי שהיה להם מזבח אחד, ולא היו רשאים לבנות כל אחד ואחד במה לעצמו עד שעל ידי בית המקדש היו ישראל אחד. וכאשר היה חלוק ביניהם, נחרב המקום הזה, שהוא נעשה לאחדות ישראל, ולפיכך על ידי שנאת חנם של קמצא נחרבה העיר והמקדש.

בואו נדבר על זה:

האם אתם מרגישים קשר עם יהודים ממקומות שונים? בעלי תרבויות שונות? מדוע?

עמוד הערכים: האם יש כאן ערך חשוב בעיניכם? מה תעשו כדי לשמר אותו?

שקף מספר 11

אהבת חנם

המושג נמצא לראשונה בדברי תורתו של רבי יחזקאל מקוזמיר, שאמר: "כמו שחורבן בית המקדש היה על ידי שנאת חנם, כן לתקן זה צריך אהבת חנם, שכל אחד מישראל יאהב את חברו בחינם".

המושג התפרסם בעקבות השימוש שעשה בו הרב קוק בספרו אורות הקודש: "ואם נחרבנו ונחרב העולם עמנו על ידי שנאת חינום, נשוב להיבנות והעולם עמנו יבנה על ידי אהבת חינום..." לרב קוק גם מיוחס המשפט "מוטב שאכשל באהבת חינום מאשר בשנאת חינום".

בשקף זה נשאל: האם יש דבר כזה אהבת חינום?

מקובלת מימרה ידועה המיוחסת לגדולים שאת עוון שנאת חינום יש לתקן באהבת חינום. והדברים אומרים דרשני.

המושג שנאת חינום ידוע ונזכר בכתובים, יש שנאה ויש שנאת חינום. שנאה שאינה מוצדקת שאין לה סיבה שנאת חינום היא.

אולם מה היא אהבת חינום? וכי יש אהבה בחינום ללא סיבה ובלי הצדקה? הרי כל אהבה לזולת מצווה היא שנאמר 'ואהבת לרעך כמוך'! (רבי אליהו בקשי-דורון, בנין אב, ח"ג, סימן ע"ח).

כיצד לדעתכם ניתן לבאר את ההוראה 'ואהבת לרעך כמוך'? הותיקים שבינינו זוכרים את השיעור בנושא, החדשים יכולים לפנות לכתובת המייל המופיעה מטה או לשלוח הודעה למספר ולקבל את השיעור המלא.

עמוד הערכים: כיצד אתם מבינים את ההבדל בין 'ואהבת לרעך כמוך' לבין 'אהבת חינום' על פי שאלתו של רבי אליהו בקשי דורון?

שקף מספר 12

בשקף זה נלמד את תשובתו של הרבי מחב"ד לשאלה האם יש דבר כזה אהבת חינום:

הנה עתה תקנתנו לגאולה קרובה צריכה להיות ההיפך מזה, היינו 'אהבת חינום'. ופירוש - שכמו ששנאת חינום היינו שאין כל יסוד להשנאה ואין כל טעם בזה, לא בשכל דקדושה ולא בשכל אנושי, הרי התקון לזה דרך שכתב הרמב"ם בראש הלכות דעות שמי שעבר לקצה אחד תקנתו הוא לא דרך הממוצע אלא אחיה בקצה השני, הרי גם אהבת חינום צריכה להיות אף שאין כל יסוד לזה, לא רק בשכל אנושי אלא אפילו בשכל דקדושה (שנדמה לו שווה שכל דקדושה) היינו שגוף שאינו מוצא את דרכו חלבוש שאיננו נאמן מוצא את למרות כל השתדלותו על פי מה שראה לו, הנה בכל זאת אוהבו הוא באהבה שוקד עד שאינו רואה חובתו, שזו אהבה אמיתית.

(רבי מחב"ד, וזמנים שפארסון, לקיטי שיתוף, עמ' 288)

קדושה) היינו שאף שאינו מוצא זכות לחברו שיאהבנו ואינו מוצא זכות למרות כל השתדלותו על פי מה שנראה לו, הנה בכל זאת אוהבו הוא ובאהבה שוקד עד שאינו רואה חובתו, שזו אהבה אמיתית.

(הרבי מחב"ד, הרמ"מ שניאורסון, ליקוטי שיחות ז, עמ' 326)

הרב בקשי דורון עצמו ענה על השאלה הזו:
 ואם יש מקום להגדרה 'אהבת חינם' יש לפרשה באהבה מבלי כל תמורה או חשבון, אלא כאהבת הבורא לברואיו שכולו חסד ורחמים.

בתורה מופיעות מספר מצוות המדגישות כי חלק מהיבול החקלאי יש לאכול בירושלים.

מעשר בהמה

מצווה להקריב עשירית מכל הבהמות הטהורות שנולדות לאדם בכל שנה לבית המקדש ולאכול את בשרן בירושלים.

מעשר שני

מצווה מהתורה להפריש בשנים מסוימות עשירית מיבול התבואה השנתי (בנוסף על המעשר הראשון). מעשר שני הוא מעשר מיוחד שאינו ניתן לאף אדם ועל החקלאי עצמו לאכול בקדושה ובטהרה בירושלים.

נטע רבעי

אלו פירות שגדלו בשנתו הרביעית של האילן, לאחר שלוש שנות ערלה.
 פירות אלו קדושים ומצווה לאכלם בטהרה בירושלים.
 מדוע לדעתכם התורה דורשת חיבור כזה לירושלים?

שקף מספר 14

ספר החינוך מבאר כי ישנה חשיבות לכך שכולם יצליחו ללמוד ולדעת את ערכי התורה ומצוותיה:

משרשי המצוה. שהאל ברוך הוא בחר בעם ישראל וחפץ למען צדקו להיות כולם עוסקי תורתו ויודעי שמו, ובחכמתו משכם במצוה זו למען ילמדו יקחו מוסר, כי יודע הוא בשור, ולא יתנו נפשם בעמל התורה ובעסקה תמיד, על כן סבב בתבונתו ונתן להם מקום שידעו הכל דברי תורתו על כל פנים, שאין ספק כי כל אדם נמשך לקבע דירתו במקום שממונו שם. ולכן בהעלות כל איש מעשר כל בקר וצאן שלו שנה שנה שעסק החכמה והתורה שם ודאי ירושלים ששם התהדרין יודעי דעת ומביני מדע, ונעלה כן נעלה למען שיהיה שם מקום שידעו בארבע שנים שידוע שמעשר שני נאכל שם, וכן נטע רבעי שנאכל שם, על כל פנים או ילך שם בעל הממון עצמו ללמד תורה, או ישלח שם אחד מבניו שילמד שם ויהיה נזון באותן פירות.

ומתוך כך יהיה בכל בית ובית מכל ישראל איש חכם יודע התורה, אשר ילמד בחכמתו כל בית אביו, ובכן תמלא הארץ דעה את השם, כי אם חכם אחד לבד יהיה בעיר או אפילו עשרה יהיו הרבה מבני אדם שבעיר וכל שכן הנשים והילדים שלא יבואו לפניהם כי אם פעם אחת בשנה, או אפילו ישמעו דבריהם פעם אחת בשבוע, ילכו לביתם וישליכו כל דברי החכם אחרי גומ, אבל בהיות המלמד בכל בית ובית שוכן שם ערב ובקר וצהרים ויזהירם תמיד, אז יהיו כולם אנשים ונשים וילדים מוזהרין ועומדים, ולא ימצא ביניהם שום דבר חטא ועון...

(ספר החינוך, מצווה סה).

מוזמנים לדון על עקרון החינוך שעומד מאחורי מצוות אלו, על ערך הלימוד ועל הערכים ודברי התורה שמשולבים בתוך חיי היומיום.

שקף מספר 15-16

לאחר שדיברנו על ירושלים כמרכז הערכים ולאחר שראינו שירושלים חרבה ברגע שהפסיקה להיות כזאת הגיע הזמן לדבר על תיקון:

וְאֲשִׁיבָה שְׁפָטִיךָ כְּבָרָאשְׁנָה וְיַעֲצִיךָ כְּבִתְחִלָּה אַחֲרֵי כֵן יִקְרָא לְךָ עֵיר הַצְּדָק קַרְיָה נְאֻמָּנָה: צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה וְשָׁבִיָּה בְּצַדָּקָה (ישעיהו א' כו-כז).

"ציון", אחר שחתם את הנבואה שנבא מתחלת הספר עד הנה על יהודה וירושלים, וכשתשקיף היטב תראה כי רוב התוכחה שהוכיח מתחלת הספר עד (פסוק כ"א), שהיא הנבואה המיוחדת על שבת יהודה היה על מעשים שבינם למקום, אודות הקרבנות והתפלה, ורוב התוכחה שהוכיח מספוק איכה רחנה לזונה עד הנה היה על ענינים שבין אדם לחברו מחוייף ואנוסה ונטיית המשפט, כי בין אנשי יהודה אשר שיבו חזו לירושלים היה רגיל יותר החטאים נגד המקום, וכעיר המלוכה ירושלים היה רגיל יותר החטאים שבין אדם לאדם, מרוב המסחר והמרוכלות שמה. חתם החוזה עתה דבריו לאמר, כי כל אחד בדבר אשר חטא בו בעצמו יהיה תקנתו, וע"י שיתקן עותתו ישוב על כנו.

"ציון", עיר המלוכה שחטאה בה שעושה משפט, "במשפט תפדה". עת תשוב לעשות משפט תמצא פדות והצלה.

"ושביה", שבת יהודה שישובו אל ציון מן הגולה שהיה חטאם במה שעושה צדקה בין אדם למקום, הם (יפדו) "בצדקה", ע"י שיצדיקו מעשיהם נגד קונם ובוראם:

כדאי לעיין בדף המובאות ולראות הסברים ופירושים לפסוק זה.

עמוד הערכים: היהדות מאמינה ביכולת לתקן. העולם כולו יגיע לתיקון. כיצד אנו שותפים לתיקון פנימי? כיצד אנו שייכים לתיקון העולם? מהם המסרים שהפסוקים מדגישים שיש לתקן כדי להגיע לעולם שלם?

בינתיים, שאלה למחשבה:

- אלו ערכים קיבלת מהורריך?
- אלו ערכים היית רוצה להנחיל לדורות הבאים?

להערות והארות:

משה שמעון אופן

0548496992

Moshe.oppen@gmail.com

SAVE THE DATE

ט' אלול
17/8/21

הסיור הייחודי בעיר ירושלים

אחכים אכואק!